

Lausunto

11.02.2021

Asia: VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

Hyvä lisäys lakiin ja parannus lapsen oikeuksien toteutumisen määrittelyyn. Muotoilu on lisäksi selkeä. Pykälä lisää osaamisen tarvetta laitoksissa.

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

On ehdottoman tärkeää, että lakiin saadaan asiakasmitoitusta koskeva säädös, sillä asiakasmäärän suhteen tulee saada sääntelyä. Hyvä, että asiakasmitoitukseen siirtymä on porrastettu.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työ vaihtelee kuitenkin huomattavasti eri työvaiheissa, -tilanteissa ja erilaisissa kunnissa. Nämä määrittävät asiakasmääriä. Esimerkiksi systeemisen ajattelu- ja toimintamallin kehittämisen yhteydessä on arvioitu, että asiakasmäärän tulisi noin kaksikymmentä lasta/sosiaalityöntekijä. Systeemistä mallia toivotaan edistettävän myös valtakunnallisten lastensuojelun kehittämishankkeiden myötä ja mallin katsotaan olevan se työmalli, johon lastensuojelussa tulisi laajamittaisesti siirtyä. Eri organisaatioiden rakenne/kunnan koko ratkaisee, onko lastensuojelun sosiaalityöllä konkreettisesti työparitukea lastensuojelun työhön. Henkilöstömitoituksessa ei ole huomioitu systeemisen lastensuojelun työotteen mukaista resurssointia esim. perheterapeutit ja sosiaaliohjaajat. Jatkossa lastensuojelutyön moniammatillisen henkilöstömitoituksen voisi huomioida paremmin.

Lastensuojelun erityisen vaativien asiakkaiden kanssa tehtävä intensiivinen työ vie paljon työaika, jonka vuoksi asiakasmäärän tulisi olla matalampi. Jotta työtä voidaan tehdä laadukkaasti, ilman kohtuutonta kuormitusta, tulisi asiakasmäärää laskea asteittain. Lakiin tulisi kirjoittaa auki se,

millaisella aikataululla asiakasmäärän laskeminen edelleen tulisi toteutumaan seuraavien vuosien aikana. Pelkkä vuosi 2025 /30 asiakasta ei riitä. Asiaa tulisi tarkastella monipuolisemmin. Osaamisen tukirakenteet, lastensuojelun urapolku, jne. tulisi saada kuntoon.

Vaikka henkilöstömitoitus on tärkeä, riskinä on se, että mm. sosiaaliohjaajia ei työssä enää palkata. Kaikki tehtävät muutetaan sosiaalityöntekijän viroiksi eikä lastensuojelussa todellisuudessa resurssia ole yhtään enempää. Riskinä on myös se, että vaikka työntekijällä on 35 lastensuojeluasiakasta, hänellä saattaa olla sen lisäksi myös SHL:n mukaiset asiakkuudet. Eli vaarana on, että sosiaalityöntekijöillä tulee olemaan 35 lastensuojelun asiakasta + 35 shl:n mukaisten palveluiden asiakasta ellei lakiin selkeästi määritetä, ettei ko. asiakasmäärän päälle saa olla muita asiakkuuksia. Syytä olisikin perusteellisesti harkita, pitäisikö myös shl:n mukaisissa asiakkuuksissa työntekijöillä olla maksimi asiakasmäärä lakiin kirjattuna. Vaarana on, että sosiaalityöntekijät, jotka työskentelevät shl:n mukaisten asiakkuuksien kanssa, ylikuormittuvat, kun vain lastensuojeluun tulee asiakasmitoitus. Tällöin taas he eivät pysty tekemään laadukasta ja vaikuttaa sosiaalityötä. Tämän myötä tarve lastensuojelulle taas kasvaa.

Edellyttää koulutuspaikkojen ja opetusresurssien lisäystä yliopistoihin.

3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

Kyllä

3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Tärkeää, että nämä lapset ja heidän biologiset perheensä saavat tarvitsemansa palvelut välittömästi. Tämä laki antaa taustatuen siihen. Pallottelu vähenee ja haavoittuvassa asemassa olevan lapsen oikeudet toteutuvat. Tämä on ehdottoman tarpeellinen säädös. Nykyinen lainsäädäntö velvoittaa myös antamaan lastensuojelun asiakkaille palveluja viipymättä, mutta silti tämä ei toteudu käytännössä, eivätkä asiakkaat saa riittävästi mm. terveydenhuollon palveluita. Myöskään sosiaalihuollon palveluita ei ole helppo saada -varsinkaan suuremmissa kunnissa (esim. vammaispalvelut lastensuojelulapsille). Tämän vuoksi resurssointi ja peruspalveluiden vahvistaminen tulisi huomioida myös muussa lainsäädännössä. Lisäys korostaa ja velvoittaa vahvemmin terveydenhuollon palveluiden antamiseen lastensuojelun asiakkaille. Hyvä lisäys on myös se, että jos arvioidaan ettei asiakas ole terveydenhuollon palveluiden tarpeessa tulee arvio antaa kirjallisena. Tällaista käytännössä on myös jouduttu välillä pyytämään, joten lisäyksenä lakiin tämä on hyvä asia ja selkeyttää vastuuasioita. Lain henkenä on kuitenkin se, että lastensuojelun tulisi saada muilta palveluilta konkreettista arviointitukea ja hoitoa lastensuojelun asiakkaille.

Lastensuojelun asiakkaiden tulisi päästä entistä nopeammin terveydenhuollon palveluiden piiriin. Tällä hetkellä näin ei tapahdu ja nuori ei pääse erikoissairaanhoidon palveluihin, vaikka siihen olisi selvä tarve. Lähete saatetaan palauttaa takaisin perustasolle. Lastensuojelu ei aina saa psykiatrasta arviota asiakkaan tilanteesta, eikä välttämättä terapiaa, jota asiakas tarvitsisi. Joissakin tapauksissa terveydenhuolto on ohjannut lastensuojelua hakemaan terapia palvelua yksityiseltä, vaikka arviota asiasta ei ole edes tehty.

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4

Toteuttaa tavoitetta. Perustelut siihen, miksi lastensuojelun tukitoimia ei tarvita selkeyttää varmasti tapauksia kunnissa, joissa SHL:n asiakkuudessa on ollut lapsia, joiden tuen tarve on kuitenkin ollut lastensuojelullinen. Etenkin kun SHL:n tukitoimia vahvistetaan, on lisäys hyvä. Kuten lakiesityksen muotoilu nyt mahdollistaa arvioinnin, niin sen tulisi myös lain soveltamisessa korostua. Selkeissä tilanteissa ei tulisi turhaan avata SHL:n tarpeen arviointia vain nimellisesti, vaan aloittaa suoraan lastensuojelun asiakkuus. Eli ei turhia porras- ja arviointimalleja. Riskinä on, kuinka kunnat lähtevät tätä soveltamaan käytännössä ja sen vuoksi asiasta tulisi kouluttaa kuntia.

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä sääntelyllä olisi?

Lisäys selkeyttää ja yhdenmukaistaa käytäntöä. Asiaksmäärän seuranta on lisäyksen myötä helpompaa. Asiakkuuden päättämisen perustelut on tärkeä kirjata päätökseen. Samanaikaisesti myös asiakkaalle tulee kertoa ja selventää ratkaisun vaikutukset.

Vaarana on, että asiakasmitoituksen tullessa lakiin, lapsen lastensuojeluasiakkuus päätetään ja hänet siirretään shl:n mukaisiin palveluihin liian aikaisin, jotta lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärä pysyy lain sallimisessa rajoissa. Tällöin lastensuojeluasiakkuuden tarve saattaa pian aktivoitua uudestaan ja asiakasta pompotellaan turhaan palvelusta toiseen.

6 a. Arvioitko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?

Kyllä pääosin

6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

Tällä hetkellä lastensuojelupalveluita tuotetaan hyvin erilaisin sisällöin samalla nimikkeellä. Nykyinen HE:n muotoilu jättää sisällön epäselväksi. Toiminnan kehittämistyöhön tarvitaan erillistä rahoitusta ja tutkimusta. Ilman tätä, Haasteena on, että mitään uutta tukitoimea ei synny, vaan käytetään tätä pykälää jo aiemmin annettujen palveluiden myöntämiseen. Jää nähtäväksi onko tällä suoraan ohjausvaikutusta siihen, että sijoituksen tarvetta ei syntyisi. Lisäksi vaikuttaa siltä, että jos toivotaan ko. tukitoimen ehkäisevän sijoitusta, niin tuen tulisi olla lähes 24/7 tukea. Edellyttää terveydenhuollon tuen saamista nopealla aikataululla esim. intensiivisen tuen lisäksi (uusi § 15). Miten intensiiviseksi tämä tuki määritellään? Jo nyt on mahdollista järjestää kotiin tehtävää perhekuntoutusta ja hyvin intensiivistä tukea, jonka toteutustapa voi olla hyvinkin kirjavaa. Käytännössä kunnilla ei itsellä useinkaan ole resurssia toteuttaa hyvin intensiivistä tukea, joka vaatisi usean työntekijän lähes ympärivuorokautisen tuen. Tällöin tämän tukimuodon toteuttajia ovat pääasiassa yksityiset toimijat. Laadun valvonta on tässäkin asiassa tärkeä.

Kuten todettu: Kehittämiseen tarvitaan erillisrahoitusta uusien mallien kokeilemista varten ja tutkimusta vaikuttavuudesta.

7. Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla sääntelyllä olevan sijaishuoltopaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän sääntely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

On riittävä. Laadukkaassa sijaishuoltopaikkaa koskevassa arvioinnissa nämä asiat huomioidaan nyt, joten sen kirjaaminen lakiin on hyvä ja luonnollinen jatke, sillä sijaishuoltopaikkaa tulee arvioida suhteessa lapsen etuun ja tarpeisiin sekä laitoksen riittävään osaamiseen erittäin kokonaisvaltaisesti. Se, että koulunkäynti, varhaiskasvatus ja perusopetus on kirjattu auki, on hyvä asia, vaikka näitä asioita kyllä arvioinnissa arvioidaan jo nyt. Ongelmana ovat erityisesti kiireelliset tilanteet, joissa valintaa ei voida tehdä, ja sijaishuoltopaikkojen saatavuus on rajallista. Erityisen tuen sijaishuoltopaikoista on pulaa. Kiireellisissä tilanteissa ei välttämättä pystytä selvittämään riittävässä määrin lapsen tarpeita. Tällöin tarkoituksenmukaista on sijoittaa lapsi perusyksikköön, jossa arvioidaan lapsen palvelun tarvetta. Täsmennys korostaa entistä vahvemmin arvioimaan lapsen edun mukaista sijaishuoltopaikkaa em. näkökulmista.

Kuntoutuksellinen tarve on hyvä lisäys ja näyttöön perustuvat menetelmät ovat tärkeitä. Nämä asiat tulisi huomioida jatkossa paremmin myös sijaishuollon kilpailutuksissa. Lakimuutos parantaa arviointikriteereiden yhtenäistämistä.

Opetuksen tuen varmistaminen ylipäätään, saati etukäteen, on lastensuojelulle hyvin haastavaa, koska tästä vastaa opetustoimi. Tuki ja sijoitetun lapsen problematiikan ymmärtäminen on hyvin kirjavaa eri kouluissa.

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu sääntely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

Esityksessä viitataan siihen, että oppivelvollisuus nostetaan 18 ikävuoteen. Pelkkä oppivelvollisuusiän nostaminen ei tue syrjäytymisriskissä olevia nuoria riittävästi ja tukimuotoja pitäisi arvioida myös muista näkökulmista. Maksuton toisen asteen suorittaminen on merkittävä tasa-arvoa ja syrjäytymistä tukeva toimi. Lisäksi tulisi lisätä opetukseen resursseja, vastata erityistä tukea vaativien nuorten tarpeisiin koulussa.

Lisäys tietojen siirtämisestä perusopetukseen sijoitusvaiheessa selkeyttää tilannetta ja tukee sitä, että kaikki tarvittava tieto siirtyy sivistyspalveluihin lapsen edun mukaisesti. Tärkeää, että osaaminen erityistä tukea vaativien lasten tarpeisiin huomioidaan myös koulutuksessa.

9 a. Onko 49 a §:n sääntely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

Kyllä pääosin

9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

Tärkeää, että vaativa sijaishuolto on määritelty. Koska kyseessä on lapsen elämä ja kehitys, on kuitenkin tärkeää, että uusi sijaishuollon ”porras” ei aiheuta edestakaista arviointia, siirtelyä ja epävarmuutta lapselle ja perheelle. Sen tulisi nimenomaan vakauttaa ja tuoda parempia kuntoutumisen, hoidon ja tuen mahdollisuuksia. Käytännön toteutuksesta tulisi järjestää pilotointeja, sillä on tärkeää saada integroitua toiminta vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin. Erilaiset hybridi-yksiköt, joissa olisi samassa yksikössä sekä vaativaa, että perustason laitoshoidoa saattaisivat olla toimimivia, jolloin siirtymiä olisi mahdollista tehdä joustavasti.

Lastensuojelussa tarvitaan integroituja yksiköitä ja todella vahvaa erityisosaamista, tämä tarve on ollut jo vuosia, jonka vuoksi se, että asiaa edistetään lainsäädännöllä, on välttämätöntä. Esityksessä esitetty jaottelu on kuitenkin hieman epäselvä, yhdellä asiakkaalla saattaa olla tarvetta lähes kaikkiin edellä mainittuihin tukimuotoihin lähes saman aikaisesti ja lisäksi tulee huomioida pysyvyys. Käytännön toteutuksen haasteet esimerkiksi lupa-asioiden suhteen herättävät kysymyksiä sekä se, että millä tavoin rahoitus/organisaatioiden välinen yhteistyö konkreettisesti mahdollistuu. Tälle on ehdottomasti tarvetta, mutta tarvitaan todennäköisesti paljon kehittämistyötä, jotta tähän tilanteeseen päästään konkreettisella tasolla. Tähän tulisi saada lisää ja tarkempaa ohjausta lastensuojelun ja terveydenhuollon yhteistyölle.

Koska kyseessä on uusi toiminta, tulisi sitä arvioida ja tutkia sen vaikuttavuutta lasten kuntoutumiseen, hyvinvointiin ja pitempiaikaiseen selviytymiseen.

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 10

Lisäys on hyvä ja kattava ja vastaa pääosin tarkoitustaan. Lähtökohtaisesti pidempi erityisenjakso voi auttaa nuorta sitoutumaan kuntoutukseen paremmin. Näyttää EHO:n toimivuudesta ei kuitenkaan ole ja esityksessä rakennetaan pitkälti koko vaativa sijaishuolto EHO:n varaan. EHO-paikkojen saatavuus on tällä hetkellä hyvin haastavaa ja niihin voi olla kuukausien jono. Kun jaksot pidentyvät, niin paikkoja tulisi olla enemmän tai jonotusaika kasvaa varsinkin, kun eho-palvelua tuotetaan jatkossa koulukotien, kuntien tai kuntayhtymien toimesta. Tämä on kuitenkin hyvä, koska käytännössä jaksojen toiminnan kannalta olisi tärkeä sitoa terveydenhuollon kuntoutus ja hoito tiiviiksi osaksi EHO-jaksoa. Erityisen huolenpidon paikkoja tulisi olla kattavasti maakuntien alueella, jotta aito yhteistyö ja arviointi toteutuisi käytännössä ja että nuori voisi jatkaa kuntoutusta jo olemassa olevissa palveluissa.

11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

Kyllä

11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

Erityisen huolenpidon jaksoa arvioidaan hyvin tarkasti, lain edellyttämällä tavalla. Mahdollisuus erityisen huolenpidon jakson pidentämiseen on hyvä lisäys. Harvoin vain 1 kk:n erityisen

huolenpidon jakso on riittävä, jonka vuoksi on hyvä, että mahdollisuus tehdä suoraan 3 kk:n päätös. Jakson kestoa on joka tapauksessa arvioitava koko ajan ja päätettävä jakso, sitten kun perusteita sen jatkamiselle ei enää ole olemassa. Jakso mahdollistaisi nuorelle mahdollisuuden saada riittävän pitkäaikaisesti tiivistä tukea. Monesti erityisen huolenpidon jakson jälkeen haasteena on ollut se, että EHO-jakso saattaa sujua melko hyvin, mutta lähes heti jakson jälkeen nuoren tilanne jälleen romahtaa. Erityisen haastavissa tilanteissa, joihin liittyy päihderiippuvuus, 3 kuukauttakin on lyhyt aika lapsen kuntouttamiseen. Pidempi työskentely mahdollistaisi pysyvemmän muutoksen. Lisäksi tulisi panostaa siihen, millä tavoin nuoren tuki EHO-jakson jälkeen on riittävän vahvaa ja millä tavoin siirtyminen EHO-jaksolta tehdään viipymättä, mutta riittävällä tuella. Jakson pidentäminen mahdollistaisi tiiviimmän yhteistyön tekemisen sosiaalityöntekijän ja perheen kanssa. Pidempi jakso mahdollistaa suhdeperustaisen työskentelyn lapsen ja hänen läheistensä kanssa.

Tästä olisi tärkeä saada tutkimustietoa, että mikä toimenpiteen vaikuttavuus on.

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi enimmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson?

Tämä vähentäisi moninkertaista päätöksentekoa lyhyellä aikavälillä/paperityötä ja tukisi pitkäjänteisempää työskentelyä ja siihen asettumista. Lähtökohtaisesti muutoksen aikaan saaminen kuukaudessa on epärealistinen tavoite näin vaativissa tilanteissa. Erityisen haastavissa tilanteissa, joihin liittyy esim. päihderiippuvuus, 3 kuukauttakin on lyhyt aika lapsen kuntouttamiseen. Toivottavaa olisikin, että ½ vuotta ei olisi liian vaikeasti perusteltavissa, koska jos lapsi on elänyt koko elämänsä päihteiden vaikutuspiirissä ja hänelle itselleen on kehittynyt vahva riippuvuus, ½ vuottakin on verrattain lyhyt aika riittävän pysyvän muutoksen saamiseksi, jotta lapsi voisi jatkaa kuntoutumista vapaammissa olosuhteissa.

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 13

Sääntelylle on tarvetta, tämä asettaa vähimmäisvaatimuksen henkilöstöresurssille, mikä on hyvä asia. Tällä hetkellä on suuria ongelmia löytää riittävän koulutettua ja osaavaa henkilöstöä lastensuojelulaitoksiin. Kouluttamiseen ja osaamisen ylläpitämiseen tulisi kiinnittää huomiota. Henkilöstölisäys voi osaltaan myös vahvistaa sitä, että työhön saadaan pysyviä, motivoituneita ja osaavia työntekijöitä, kun resurssit ovat kunnossa. Lisäksi se, että henkilöstöresurssia lisätään, mahdollistaa paremmin nuoren yksilöllisiin tilanteisiin paneutumisen. Näin voidaan panostaa arjen kuntouttavaan tukeen sekä suhdeperustaiseen työhön. - Mahdollistetaan nykyistä paremmin luottamussuhteiden syntyä.

Henkilöstömitoituksen ei tulisi tapahtua muun resurssoinnin kustannuksella. Erityisen tärkeää on siis se, että riittävän ajan lisäksi henkilöstöllä on riittävästi oikeanlaista osaamista eho-jaksoa tarvitsevien nuorten kuntouttamiseen.

14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

On hyvä asia, että näin suurta julkista valtaa käytettäessä julkinen sektori toimii palveluntuottajana, huomioiden myös koulukoteja koskeva uusi lakiesitys. Huolta herättää kuitenkin se, kuinka turvataan eho-paikkojen saatavuus, etenkin kun jaksot pitenevät. On arvioitava, kuinka riittävä resurssi ja osaaminen varmistetaan ja millainen olisi mahdollisen muutoksen aikataulu, siirtymäajat huomioiden. Yksityisissä eho-paikoissa on paljon osaamista, jota ei tulisi jättää huomiotta tai menettää muutoksessa. Tällä hetkellä EHO-paikkoja ei ole tarpeeseen nähden riittävästi. Niitä tulisi olla eri maantieteellisillä alueilla, jotta tiivis yhteistyö mahdollistuisi myös EHO-jakson aikana. Näin voitaisiin turvata nuoren yhteydenpito läheisiinsä sekä työntekijöiden säännölliset tapaamiset ja arviointi jakson keston liittyen.

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

-

63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

-

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

-

66 § Henkilöntarkastus

-

68 § Kiinnipitäminen

-

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

-

69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

-

70 § Eristäminen

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

Kyllä pääosin

17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädetyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

Se, että on mahdollista tehdä yhteydenpidon rajoituspäätös, vaikka henkilöllisyyttä ei pysty yksilöimään on hyvä asia, sillä tämä on usein tilanne silloin, kun nuorella on vakava päihdekerre. Rajoitus mahdollistaa sen, että nuori pystyy todennäköisesti asettumaan paremmin työskentelyyn ja hyötymään jaksosta. Lisäksi varmistetaan osaltaan sitä, ettei nuori joudu uhkailun/muun kiristämisen kohteeksi kriittisessä tilanteessa esim. kaveripiirin taholta.

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

Palvelun laadun kannalta ja mahdollisten rajoitustoimenpiteiden käyttämisen näkökulmasta on hyvä, että palvelua ei voi ulkoistaa. Kuitenkin se, kuinka nopeasti laitoksesta pystytään lähtemään hakemaan esim. kaukana olevaa nuorta, on haaste, johon laitosten täytyy varautua käytännössä. Tällä hetkellä osa laitoksista etsii nuoria todella aktiivisesti, mutta vaihtelua on myös paljon. Eri toimijoiden välisen yhteistyön varmistaminen olisi lakiesityksessä merkittävintä, etenkin poliisin ja sosiaalipäivystyksen kanssa. Laitoksesta poistuneen lapsen etsiminen vie resursseja pois suunnitelmallisesta laitoshoidon työskentelystä. Tämä tulisi huomioida lakiesityksessä, sillä perusyksikön resurssin tulee olla riittävä, jotta laitoksesta poistuneen lapsen turvallisuus voidaan taata. Lapsen suojeleminen tulisi asettaa ensisijaiseksi ja arvioida, kuinka myös näissä tilanteissa pystytään mahdollisimman turvallisesti, nopeasti ja laadukkaasti saattamaan nuori takaisin sijaishuoltopaikkaan, niin ettei byrokratia lisääny ja käytännön toteutus monimutkaistu. Onko esimerkiksi välttämätöntä ja aina kaikissa tilanteissa lapsen edun mukaista, että lapsen kuljettamiseen oikeutettu henkilö on niin tarkoin määritelty lainsäädännön tasolla? Entä jos lapsi ei suostu lähtemään työntekijän kyytiin vapaaehtoisesti, mutta suostuu lähtemään sukulaisen kyytiin vapaaehtoisesti? Mikä on lapsen etu?

Käytännössä etsintöihin ja lapsen palauttamiseen tarvitaan usein poliisin apua. Olisiko poliisin kanssa tehtävää yhteistyötä asiassa mahdollista kirjata lakiin (myös poliisilainsäädäntöön vastaava säännös)? Käytännössä se, kuinka poliisilta virka-apua saa tämänkaltaiseen työskentelyyn, vaihtelee paljon. Usein heidän apunsa on tilanteessa kuitenkin välttämätöntä.

Hatkatilanteet vaatisivat kehittämis- ja tutkimustoimintaa, jossa olisivat mukana kokemusasiantuntijat. Niitä voisi myös simuloida parempien toimintamallien etsimiseksi.

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

Ilmoituksesta ei ole ainakaan haittaa. Näin voidaan valvoa perusteita sekä sitä, jos esimerkiksi jossakin laitoksessa eristysmäärät poikkeuksellisesti lisääntyvät huomattavasti. Tällöin voidaan käydä keskustelua asiasta ja siitä, mistä asia mahdollisesti johtuu. Jos asiaa ei valvojan viranomaisen taholta pystytä aktiivisesti seuraamaan (resurssipula), ei asiakirjojen/tiedon lähettämällä ole varsinaista todellista valvonnallista vaikutusta. Se, että ilmoitus tehdään, pitäisi johtaa siihen, että asiaa todella valvotaan ja siitä käydään esim. alueellisesti yhteistä keskustelua säännöllisesti. Lisäksi on hyvä pohtia muitakin keinoja valvonnan mahdollistamiseksi ja etenkin laadun kehittämiseksi.

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisveloitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

Eristämistä koskeva kirjaus tulee toimittaa välittömästi sosiaalityöntekijälle, mikä on hyvä lisäys entiseen. Se, että aluehallintovirastot valvovat asiaa on tässäkin kohtaa hyvä asia, jotta epäselviin tilanteisiin voidaan tarvittaessa puuttua ja kehittää palveluita. Arvioitava, kuinka valvonta käytännössä toteutuu alueella, sillä näitä päätöksiä saatetaan joidenkin nuorten kohdalla joutua tekemään valtavia määriä, joskus jopa useita eri päätöksiä päivässä. Jos velvoite tiedoksi lähettämiseen tulee, tulee lisäksi varmistaa se, että myös todellinen resurssi valvontaan liittyen on olemassa vastaanottajan taholta. Alueellisen kokonaiskuvan syntyminen rajoitustoimenpiteiden käytöstä/perusteista on yleisesti ottaen hyvä asia, mutta se tulee varmasti työllistämään paljon. Tässä kohtaa on syytä pohtia kokonaisuutta ja sitä, että onko tämä tehokas valvonnan/seurannan keino ja mitä muita mahdollisia toimenpiteitä asian edistämiseksi olisi mahdollista tehdä.

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

Lisäykset konkretisoivat paremmin jälkihuollon sisältöä/merkitystä sekä sitä, mihin lapsella ja hänen perheellään on oikeus. Lisäyksessä painotetaan vahvasti myös perheen näkökulmaa ja riittävää tukea myös heille, mikä on tärkeää ja välttämätöntä, koska myös perheellä on paljon tuen tarvetta. Jälkihuollon lisäykset laajentavat jälkihuollon merkitystä entisestään. Nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluiden saatavuudessa on edelleen paljon haastetta jälkihuoltoon nuorten kohdalla. Jälkihuollon merkitys ja tuen tarve tulisi tunnistaa myös muissa palveluissa. Jälkihuollon sisältöä tulisi kehittää kuntouttavampaan suuntaan sekä kehittää myös jälkihuoltoa osana koko lastensuojelupalveluiden kokonaisuutta. Jälkihuollossa tulisi kiinnittää erityistä huomiota monialaiseen yhteistyöhön. Jälkihuollossa tulisi toteuttaa lastensuojelun henkilöstömitoitusta.

Resurssien ja palveluiden saanti tulee olemaan haastavaa. ”Jälkihuollon aikana lapsella tai nuorella on oikeus riittäviin hänen tarpeisiinsa vastaaviin välttämättömiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin ja tukeen, päihdekuntoutukseen sekä apuvälineisiin” vaatii paljon toimintakulttuurin ja monialaisen yhteistyön kehittämistä ja koulutusta, jotta nämä tavoitteet toteutuvat käytännössä.

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

Muu vaativan sijaishuollon tarpeet ja erityinen huolenpito neurologisten, kehityksellisten häiriöiden sekä mielenterveys- ja päihdearvion osalta tulisi varmistaa myös.

23 a. Pykälä x tai pykälät x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

Ehdotus siitä, että kiireellinen avohuollon tukitoimi poistuu, on kannatettava asia käytännön lastensuojelutyön näkökulmasta katsottuna.

On hyvä, että on kirjattu selkeästi se, että palvelutarpeen arviointia tai muita viranomaistehtäviä ei voi ostaa yksityisiltä toimijoilta tai järjestöiltä. HE:n § 26 . Tämä edellyttää julkisilta toimijoilta huomattavaa resurssien lisäystä.

23 b. Muutosehdotus pykälään x:

-

23 c. Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

-

Heikkilä Marja
Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus